
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВ ЦУКРОВОГО ВИРОБНИЦТВА

Мазур О.В.

Хмельницький університет управління та права

Підприємства цукрового виробництва України є гарантом продовольчої безпеки держави. Оцінюючи їх діяльність, яка у більшості суб'єктів є збитковою, ставиться під сумнів безперервне забезпечення цукром підприємства, які технологічно пов'язані з цукровими заводами та, звичайно, населення країни. З огляду на необхідний подальший розвиток цукрової галузі, на нашу думку, доволі важливим є аналіз наявності та ефективності використання фінансових ресурсів, а також джерел їх формування. Особливо враховуючи, що головна роль серед усіх можливих ресурсів підприємства належить саме фінансовим, в силу того, що це єдиний наймобільніший ресурс, який трансформується безпосередньо у будь-який інший вид ресурсів. Враховуючи зазначене, повністю погоджуємося з думкою Г.В. Савицької, яка зазначає, що турбота про фінанси є відправною позицією у діяльності будь-якого суб'єкта господарювання [1, с.425], відтак фінансові ресурси прирівнюються до «кровоносної системи», яка забезпечує життєдіяльність та фінансову стабільність підприємств, в тому числі і підприємств цукрового виробництва. Необхідно відмітити, що наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів відображає такий синтетичний виразник як фінансовий стан підприємства. Крім цього, основними об'єктами фінансового аналізу є платоспроможність, кредитоспроможність підприємства та фінансові результати його діяльності.

В першу чергу, вважаємо за необхідність акцентувати увагу на структурі активів та пасивів підприємств цукрового виробництва у найбільш сприятливих областях України – Вінницькій, Полтавській, Тернопільській та Хмельницькій. Так, впродовж 2010-2013 років структура активів у Полтавській та Тернопільській областях має позитивну тенденцію, що може свідчити про зміцнення економічного потенціалу цукроварень. Особливо враховуючи, що на зростання структури активів у зазначених регіонах вплинуло зростання частки оборотних активів, які коливалася впродовж останніх чотирьох років в межах 29,2 – 83,8%. Звичайно, таке підвищення зменшує ризик компенсації авансованого капіталу та підвищує його віддачу внаслідок прискорення оборотності коштів цукрових заводів. Проте, необхідно відмітити, що причиною зростання вартості оборотних коштів є значний ріст запасів, темп приросту яких в середньому становить 132%. На нашу думку, це зумовлено зниженням попиту на продукцію та значними обсягами її зберігання на відповідних складах. Виняток становлять лише цукроварні Вінницької області, які за аналізований період зменшили величину активів більш ніж на 30%, причому такі зміни відбулися за рахунок зниження оборотних активів на фоні суттєвого зростання величини необоротних активів (на 17,1%). Принагідно зазначити, що таке зниження відбулося в основному за рахунок скорочення дебіторської заборгованості за розрахунками (з 1,4% у 2011 році до 0,02% у 2013 році), а також скорочення величини запасів на 42%. Зауважимо, що найбільш стабільною є ситуація на цукровому ринку Хмельниччини, де структура активів цукрових заводів досить стійка на фоні зменшення у 2013 році проти 2010 року величини запасів на 28,1%.

Таким чином, у ході аналізу структури активів підприємств цукрового виробництва основних регіонів – виробників цукру підтверджується нестійка позиція галузі, яка характеризується значним дисбалансом виробництва цукру та його споживанням на території України. З'ясовано, що надлишок оборотних активів у формі запасів означає, що частина капіталу підприємства не діє і не приносить прибутку. Водночас брак запасів буде гальмувати хід операційного процесу, уповільнюючи швидкість обороту засобів підприємства, враховуючи зазначене, варто наголосити, що склад і структура запасів має бути оптимальною.

Не менш важливого значення для визначення перспектив розвитку підприємств цукрового виробництва має аналіз особливостей формування структури їх капіталу. Так, основним джерелом фінансових ресурсів цукрових заводів є позикові кошти, при цьому питома вага власного капіталу в загальній структурі пасивів у 2010-2013 рр. складала 7,1-54,2%. Звичайно, власний капітал є запорукою самостійності та незалежності суб'єктів господарювання, чим вища його частка у загальній сумі капіталу, тим вищий буфер, що захищає кредиторів від збитків та ризиків втрат. Однак, лише підприємства цукрової промисловості Полтавщини характеризуються найбільшою часткою власного капіталу, що коливається в межах 30,1-54,2 та приростом його обсягу на майже 40%. Звичайно, така стійка позитивна динаміка власного капіталу є ознакою покращення фінансового стану та перспектив економічного зростання цукрових заводів регіону. Разом з цим, обов'язково потрібно враховувати, що фінансування діяльності підприємств за рахунок лише власних коштів, не завжди вигідне, особливо якщо виробництво має специфічні умови функціонування. Такі умови функціонування цукрових заводів, в першу чергу зумовлені сезонним характером виробництва – в окремі періоди яких будуть накопичуватися значні кошти на рахунках в банку, а в інші – їх бракуватиме[1, с. 654; 2, с. 296]. Саме тому залучення позикових коштів в оборот підприємства – явище звичайне та сприяє тимчасового поліпшенню фінансового стану за умови, що вони не заморожуються тривалий час в обороті і вчасно повертаються.

Якщо розглядати структуру позикових коштів цукрових заводів, варто зазначити, що вони представлені як довгостроковими зобов'язаннями, так і поточними зобов'язаннями і забезпеченнями, а їх питома вага у загальній структурі пасивів у 2010-2013 рр. відповідно складала 0,2- 45,8% та 41,7-78,9%. Варто наголосити, що впродовж аналізованого періоду значно зросли довгострокові зобов'язання цукрових заводів Вінниччини (на 76,7%) та Хмельниччини (на 392,3%). Це може свідчити про більш активне залучення довгострокових кредитів банків чи інвестиційних ресурсів для розширення основної діяльності. Повертаючись до поточних зобов'язань, відмітимо наступне: у більшості досліджуваних областей спостерігається тенденція до зниження їх величини, що свідчить про зменшення фінансової залежності цукрових заводів від різного роду кредиторів.

Отже, за досліджуваний період величну власного капіталу наростили підприємства цукрового виробництва Вінницької області – на 39,3%, Полтавської – на 39,7%, та величину позикового капіталу – Тернопільської області – на 31,7%, Хмельницької – на 22,1%.

Важливим при характеристиці зміни обсягу та структури власного та позикового капіталу відіграють чинники такої зміни. Саме тому, звернемо увагу на чинники зміни власного капіталу, які прослідкуємо з табл. 1.

Таблиця 1. Динаміка структури власного капіталу окремих підприємств цукрового виробництва Вінницької області

Джерело капіталу	Наявність засобів, тис. грн.					
	2010 рік			2011 рік		
	на початок періоду	на кінець періоду	зміна (+, -)	на початок періоду	на кінець періоду	зміна (+, -)
<i>ВАТ Корделівський цукровий завод</i>						
Статутний капітал	2741,5	2741,5	0	2741,5	2741,5	0
Додатковий вкладений капітал	4738,9	4738,9	0	4738,9	4738,9	0
Резервний капітал	0	0	0	0	0	0
Нерозподілений прибуток (збиток)	-12293,6	-12741,4	447,8	-12741,4	-12830,2	88,8
Неоплачений капітал	0	0	0	0	0	0
Всього	4813,2	5261,0	447,8	-5261,0	-5349,8	88,8
<i>ПрАТ Продовольча компанія «Поділля» (Крижопільський цукровий завод)</i>						
Джерело капіталу	Наявність засобів, тис. грн.					
	2012 рік			2013 рік		
	на початок періоду	на кінець періоду	зміна (+, -)	на початок періоду	на кінець періоду	зміна (+, -)
Статутний капітал	10000,0	10000,0	0	10000,0	10000,0	0
Додатковий вкладений капітал	0	0	0	0	0	0
Резервний капітал	0	0	0	0	0	0
Нерозподілений прибуток (збиток)	687827,0	725456,0	37629,0	725456,0	730666,0	5210,0
Неоплачений капітал	0	0	0	0	0	0
Всього	697827	735456	37629	735456,0	740666,0	5210,0

Як очевидно з наведеної табл.1, однозначного чиннику на приріст власного капіталу не має. Так, розглядаючи джерела формування капіталу на ВАТ «Корделівський цукровий завод» впродовж 2010-2011рр. спостерігаємо зростання величини непокритого збитку, який власне і зумовлює приріст власного капіталу. Разом з цим, на Крижопільському цукровому заводі чинникові ознака інша – приріст власного капіталу зумовлений зростанням нерозподіленого прибутку. На нашу думку, така ситуація пояснюється централізацією капіталу Крижопільського цукрового заводу у ПрАТ Продовольча компанія «Поділля», до складу якої, крім зазначеного заводу, входить ще два [3]. Відтак, підтверджується, що за кризових умов успішно розвиваються вертикально інтегровані великомасштабні структури, які самостійно забезпечують функціонування всього маркетингового ланцюжка: від вирощування цукрового буряку до реалізації цукру. Цьому сприяє забезпечення цукрового заводу дешевшою власною сировиною, можливість використання ефекту масштабу та кращий доступ до фінансових ресурсів [4, с.104].

Таким чином, наведені вище дані дозволяють виокремити дві групи підприємств цукрового виробництва. До першої відносять ті, які наростили величину власного капіталу шляхом отримання непокритого збитку та мають низьку спроможність самофінансування;

відповідно до другої групи належать цукроварні, що наростили власний капітал, отримуючи прибуток від ведення основної діяльності. При цьому, варто наголосити, що одним з вирішальних значень відіграє приналежність цукрових заводів до великих аграрних холдингів.

Література

1. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. / Г.В . Савицька. – К.: Знання, 2004. – 654 с.
2. Косова Т. Д. Організація і методика економічного аналізу: навч. посіб. / Т.Д. Косова, П.М. Сухарев, Л.О. Ващенко, І.В. Гречина, Н.Е. Деєва; (за заг. ред проф. Т.Д. Косової) – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 528с.
3. ПК «Поділля» у 2012 році збільшить площі під посівами цукрових буряків // Вісник цукровиків України. – 2012. – №3 (70). – С.19-20
4. Синчак В.П., Мазур О. В. Формування конкурентної політики держави як необхідної умови запобігання банкрутству підприємств цукрового виробництва / В.П. Синчак, О.В. Мазур // Європейська модель розвитку держави: стратегічні пріоритети та інноваційні рішення: матеріали Міжнародн. наук.-практ.конф. молодих вчених, аспірантів і студентів: у 2-х ч. Ч. 2. – Донецьк: «ВІК», 2012. – С. 100-106.